

3. IT Governance Institute COBIT 4.1. Rolling Meadows, IL: IT Governance Institute; 2007
4. International Association of Computer Investigative Specialists [Internet]; Leesburg, VA: IACIS [cited 2013 May 4]. Available from: . https://www.iacis.com/certification/default_cert.
5. International Auditing and Assurance Standards Board Assurance reports on controls at a service organization. New York, NY: International Auditing and Assurance Standards Board; 2011. [International Standards for Assurance Engagements 3402].
6. International Organization of Supreme Audit Institutions. Information system security review methodology. Copenhagen, DK: INTOSAI Professional Standards Committee; 1995. ISSAI 5310.
7. International standards for the professional practice of internal auditing. Altamonte Springs, FL: Institute of Internal Auditors; 2012 October.
8. International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAI) [Internet]; Vienna: International Organization of Supreme Audit Institutions [cited 2013 May 4]. Available from: <http://www.issai.org/composite-347.htm>.
9. Kissel R., Stine K., Scholl M., Rossman H., Fahlsing J., Gulick J. Security considerations in the system development life cycle. Gaithersburg, MD: National Institute of Standards and Technology, Computer Security Division; 2008. [Special Publication 800-64 revision 2].
10. Moeller R.R. IT audit, control, and security. Hoboken, NJ: John Wiley & sons; 2010.
11. National Institute of Standards and Technology Managing information security risk: organization, mission, and information system view. Gaithersburg, MD: National Institute of Standards and Technology, Computer Security Division; 2011. [Special Publication 800-39].
12. Securities and Exchange Commission; Management's report on internal control over financial reporting and certification of disclosure in exchange act periodic reports; final rule. 68 Fed. Reg. 36636; 2003.

Бухгалтерлік есептің қолданыстағы автоматтандырылған жүйелері

М.Б.Амиркулова¹, Л.А.Темирбекова², М.Б.Садуақасова³

^{1,2,3}Э.ғ.м., бухгалтерлік есеп және аудит кафедрасының аға оқытушылары
maral_1970@mail.ru, marhabat77@mail.ru, adiva77@mail.ru

^{1,2,3}Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті

Түйіндеме: бұл мақалада бухгалтерлік есептің автоматтандырылған жүйелері қарастырылған. Қазіргі кезеңде кәсіпорындарда бухгалтерияны компьютердің көмегінсіз жүргізу мүмкін емес, сондықтан жаңа технологиялар негізінде бухгалтерлік бағдарламалар жасау жұмысының мәні зор. Қоғамның талаптарына сай автоматтандыру жүйесі басты мәселе болып табылады.

Кілт сөздер: автоматтандыру, бағдарлама, бухгалтерлік есеп, салықтық есеп, ақпараттық технологиялар, жүйе

Бухгалтерлік және салықтық есептілікті жүргізудің ең тиімді жолы бухгалтерияны автоматтандыру болып табылады. Бухгалтерлік есепті автоматтандыру - бұл ақпараттық технологияларды қолдана отырып, кәсіпорында есеп жүргізу.

Автоматтандыру басшыға келесілерді жедел анықтауға мүмкіндік береді:

- * ең ірі борышкерді;
- * қанша қаражат алу керектігін;
- * компанияның бос қаржысын;
- * қажетті төлемдерді уақтылы жүзеге асыру мүмкіндігін;
- * сатудың ағымдағы динамикасын;
- * мерзімі өткен берешек қарқындарын және т. б.

Бухгалтерлік есепті автоматтандырудың негізгі артықшылықтары:

- * деректемелерді тез және қатесіз толтыру (шоттарда, шот-фактураларда, тауар-көлік жүкқұжаттарында, шығыс ордерлерінде, төлем тапсырмаларында);
- * ақпараттық массивті жедел өңдеу;
- * аналитиканы көрнекі түрде ұсыну (диаграммалар, графиктер, кестелер);
- * әр түрлі регистрлерді қалыптастыру (есеп айырысу-төлем ведомосттері, кассалық кітап, сату және сатып алу кітаптары);
- * қағаздардың санын азайту;
- * бөлімшелер арасында, басшы мен жұмыскерлер арасында жедел ақпарат алмасу;
- * арифметикалық қателерді жою;
- * салықтық, статистикалық есептілікті толтыру және көшіріп алу, электрондық шот-фактураларды алу және жіберу, банктермен құжаттар алмасу;
- * қаржы-шаруашылық қызметтің ашықтығы мен бақылауында болуы;
- * заңнамадағы өзгерістерге жылдам икемделу.

Автоматтандырылған бухгалтерлік есеп қызметтердің бір бөлігін адамнан техникаға беруді қамтиды, соның ішінде:

- * математикалық есептеулер жүргізу (салықтар мен алымдарды, жиынтық сомаларды есептеу),
- * іріктемелер мен жиынтық есептерді құру;
- мәліметтерді сақтау (анықтамалықтар, журналдар),
- * бланкілерді (жүкқұжаттар, шот-фактуралар) толтыру.

Техникаға аталған міндеттерді жүктеу маманның рөлі құнсызданғанын білдірмейді. Керісінше, оған жүктеме артады – ол жүйеде операцияларды көрсету әдісі туралы шешім қабылдайды, аналитикалық және бақылау процедураларын жүргізеді, құжаттарды базада бастапқы тіркеуді жүзеге асырады.

Қызметкерлерді қысқарту және жалақыны үнемдеу деген болмайды, онда қағазбастылықты электронды түрге неге аудару керек?

Басшылар мен меншік иелері технологияның арқасында қаржының жай-күйін, қоймалардағы тауарлардың санын, ағымдағы кірісті біледі. Шаруашылық және есеп айырысу операциялары нақты уақыт режимінде бақыланады. Активтерді үнемі бақылау теріс пайдалану мүмкіндігін азайтады. Ақпаратты топтастыру, іріктеу, көп сатылы сұрыптау нұсқалары бірнеше есе артады; кеңейтілген мүмкіндіктер басқару шешімдерінің сапасын арттырады.

Бухгалтерлер әдеттегі математикалық әрекеттерден, бланкілерді толтырудан және ведомосттерді жасаудан босатылады. Бақылау тексерулерін жүргізу, біліктілікті арттыру, контрагенттермен өзара іс-қимыл жасау уақыты ұлғаяды.

Қызметкерлер бірнеше минут ішінде қаржы-экономикалық және кадрлық қызметтерден анықтамалар мен үзінді көшірмелер алады.

Дұрыс ұйымдастырылған құжат айналымы шот-фактуралар мен шоттардың ұзақ рәсімделуіне байланысты өндірістік тоқтап қалуды немесе қоймадан жөнелтудің кешігуін болдырмайды. Электрондық қол қойылған актілер мен шот-фактуралар сатып алушыларға бірнеше күннің орнына бірнеше минут ішінде жетеді.

Заманауи технологиялар қымбат. Алайда, бағаға байланысты ғана емес, олардың таңдауына жауапкершілікпен қарау керек. Қосымшаның бірінен екіншісіне ауысуы ақша мен күш-жігердің жоспарланбаған шығындарына әкеледі, ұжымға елеулі қолайсыздықтар әкеледі. Өтпелі кезең қателіктерге толы, оның салдары айыппұлдар немесе бюджетке негізсіз артық төлемдерге әкеледі.

Проблемаларды болдырмау үшін жаңашылдықтарды енгізу кезең бойынша жүзеге асырылады (сурет 1).

Сурет 1. Жаңашылдықтарды енгізу кезеңдері

Нақты белгіленген талаптар болған кезде бағдарламаларға таңдау жасау қиын емес. Нарық ұсыныстарға толы. Бағдарламалық жасақтама мүмкіндіктері мен ерекшеліктері туралы түсіндірмелері бар Интернет-сайттар мен мақалалардан басқа, тікелей сауда өкілдеріне жүгіне аламыз.

Отандық бағдарламалар үлкен сұранысқа ие. Мұның себебі ұлттық бухгалтерлік есеп стандарттарының ерекшеліктерінде, сондай-ақ үнемі жаңару қажеттілігінде.

Сондай-ақ, ресейлік және отандық бағдарламашылар тұтынушылардың қажеттіліктеріне бейімделген көптеген функционалды және ыңғайлы өнімдерді жасады. Солардың ішінде кеңінен танымалдары: «1С», «Галактика», Алтын, Business express (BE-2), ЛУКА-ПРО жүйесі.

Ірі зауыттар мен концерндер SAP, Oracle, Scala, Navision сияқты жеке немесе шетелдік жобаларды басқарады. Бұл жағдайда шетелдік бағдарламалық жасақтаманы орнату халықаралық нарықтағы акциялардың айналымына байланысты батыс стандарттарын сақтау қажеттілігімен негізделген.

Бухгалтерлердің жұмысын автоматтандырудың заманауи шешімдері барлық қажетті функционалдылықты қамтиды және, әдетте, бастапқыда жиі кездесетін талаптарға (салық режимдері, масштаб, ерекшелік) сәйкес келеді.

Бағдарламалар пайдалану ыңғайлылығымен, есеп процестерін автоматтандыру дәрежесімен, операциялық ортамен үйлесімділігімен және қызмет көрсету деңгейімен ерекшеленеді.

«1С: Кәсіпорын» бағдарламасы Мәскеулік 1С фирмасының бағдарламашыларының көмегімен жасалып шығарылған. "1С" бүкіл ел бойынша қуатты техникалық қолдауға және мамандардың әсерлі санына ие. Заңнамадағы өзгерістерге жылдам жауап беру, сыртқы түрін

үнемі жаңартып отыру, клиенттермен тығыз қарым-қатынас жасау – брендтің айрықша ерекшеліктері.

Платформа мүмкіндіктерге толы, бірақ жұмыс техникасын сақтауды өте талап етеді және сонымен бірге үнемі күрделене түседі. Бүгінгі таңда 1С:Бухгалтерия бағдарламасы Қазақстан нарығындағы бухгалтерлік бағдарламалардың көшбасшысы болып саналады.

«Галактика» бағдарламасы – ірі кәсіпорындарға, холдингтерге және мемлекеттік корпорацияларға арналған цифрландырудың ұлттық платформасын және өндірісті, өндірістік активтерді және сенімділікті жоспарлау және басқару жөніндегі бизнес-қосымшаларды Ресейлік бағдарламаушылар көмегімен құрылған.

"Галактика" - кәсіпорынды басқарудың модульдік кешені. Бухгалтерлік есеп блогы жүйеде де, өздігінен де қолданылады. Құжаттар мен проводкалар бөлек қалыптастырылады. Бағдарлама өндірістік қажеттіліктерге бейімделеді және халықаралық стандарттар бойынша есеп жүргізуді қолдайды.

«Алтын» бағдарламасы қарағандылық ИнтерКомпьютерсервис компаниясында құрастырылған. Бағдарлама отандық бағдарламашылар көмегімен жасалғандықтан Қазақстандық заңдылықтар мен стандарттар толықтай енгізілген. Өзінің атқаратын функциясына байланысты кәсіпорынның қызметіне талдау жасауды және оның жұмысын модельдеуді қамтамасыз етеді.

Business express (BE-2) жүйесі Қазақстандық Токрау IT фирмасы жасаған бұл жүйе шағын кәсіпорындарда бухгалтерлік және салықтық есептер жүргізуге арналған. Жүйедегі шаруашылық операциялар бухгалтерлік құжаттар негізінде операциялар үлгісі арқылы жасалады. Сондай-ақ, жүйеде валюталар курсымен жұмыс істеу мүмкіндігі қарастырылған. Валюта курстарының түрлілігімен, мысалы ҚР Ұлттық банкінің курсы, қор биржасының курсы және тағы сол сияқты курстармен есеп жүргізу мүмкіндіктері қарастырылған.

ЛУКА-ПРО жүйесі Қазақстандық ПЛЮСМИКРО фирмасы жасаған бұл жүйе әртүрлі ауқымдағы кәсіпорындар есебін автоматтандыруға арналған. Жүйеде кез-келген деректерді өңдеуге болады. Мұндай бағдарламаның басқаруымен: жалақы, кадрлар есебі, шаруашылық қызметін талдау есептері жүргізіледі.

Қарастырылған бағдарламалардың бағалық айырмашылықтарын бағалау қиын, өйткені құны көптеген факторларға байланысты. Модульдік бағдарламалық жасақтамасы икемді екенін ескеріп, оны енгізу айтарлықтай инвестицияларды қажет етеді. Сонымен қатар, нарықта қосымшамен таныс бағдарламашылар неғұрлым аз болса, қосымша баптауда, пысықтауда және басқа да сүйемелдеу қызметтерін алуда қиындықтардың туындау қаупі соғұрлым жоғары болады.

Таңдау процестің күрделілігіне және штатта тиісті бірліктердің болуына байланысты болады.

Автоматтандыру – бұл өсіп келе жатқан бәсекелестікке және компьютерлік технологияның кең таралуына жауап беретін жүйе. Банк, салық, зейнетақы қоры құжаттарды цифрлық құжаттарда немесе Интернет сайты арқылы қабылдайды. Жеткізушілер мен сатып алушылар құжаттаманы ұсынуға асығады.

Сонымен қатар, қаржы мен басқаруды компьютерлендіру қауіпсіздік мәселесіне айналады. Барлық шаруашылық фактілерді жедел тіркеу және ашық есепке алу ғана бақылаудың тиісті деңгейін, сондай-ақ басқару шешімдерін қабылдаудағы икемділікті қамтамасыз етеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Байдыбекова С.К. Бухгалтерлік есептің компьютеризациясы: оқу құралы. -Алматы: CyberSmith, 1-ші т.2017 -328 б.
2. Байдыбекова С.К. Бухгалтерлік есептің компьютеризациясы: оқу құралы. -Алматы: CyberSmith, 2-ші т.2017 -328 б.
3. Алимбекова, Г. А., Жунисова Г.Е. Бухгалтерлік есепті компьютерлендіру: оқу құралы / әл - Фараби атын. Қазақ ұлттық ун-ті. - Алматы : Қазақ университеті , 2017. - 170 б.

4. Сыздыкова Э. Ж., Атабаева А.К., Бердиходжаева М.С. **Бухгалтерлік есептегі ақпараттық технологиялар: оқу құралы.** - Алматы : CyberSmith, 2017. - 372 б.

5. Брыкова Н. В. Автоматизация бухгалтерского учета в программе 1С: Бухгалтерия; Академия - М., 2019. - 711 с.

6. Брыкова Н. В. Автоматизация бухгалтерского учета. Лабораторный практикум; Академия - М., 2019. - 483 с.

Анализ основных изменений в правилах проведения государственных закупок в 2019-2022 гг

А.К. Атабаева¹, А.А. Арысбаева²

¹магистр экономических наук, ст. преподаватель

²студентка 1 курса

atabaeva@list.ru

^{1,2}Карагандинский университет им. академика Е.А. Букетова

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы изменений правил проведения государственных закупок в Казахстане. Проанализированы основные нововведения в сфере закупок и даны характеристики каждого направления. А также сделаны комментарии и выводы по каждому направлению.

Ключевые слова: государственные закупки, правила проведения государственных закупок, электронный депозитарий, демпинг, предварительный квалификационный отбор.

Сфера государственных закупок ежегодно претерпевает значительные изменения. Этому способствуют происходящие социально-экономические явления как в Казахстане, так и во всем мире. Например, в период пандемии, в сфере государственных закупок был принят ряд мер, изменивших правила проведения закупок, в соответствии со сложившейся ситуацией. Карантин сильно снизил прибыль предпринимателей, многие бизнесмены ушли в убыток. Чтобы увеличить доход и сохранить свой бизнес, многие предприниматели стали обращаться к госзакупкам. В период коронавируса закупка товаров, работ, услуг осуществлялась по «Спецпорядку» [1].

5 мая 2019 года внесены изменения в Правила осуществления государственных закупок (приказ МФ РК от 5 мая 2019 года №545). Изменения в Правила государственных закупок введены в действие с 1 июля 2019 года. Основными изменениями Правил являются:

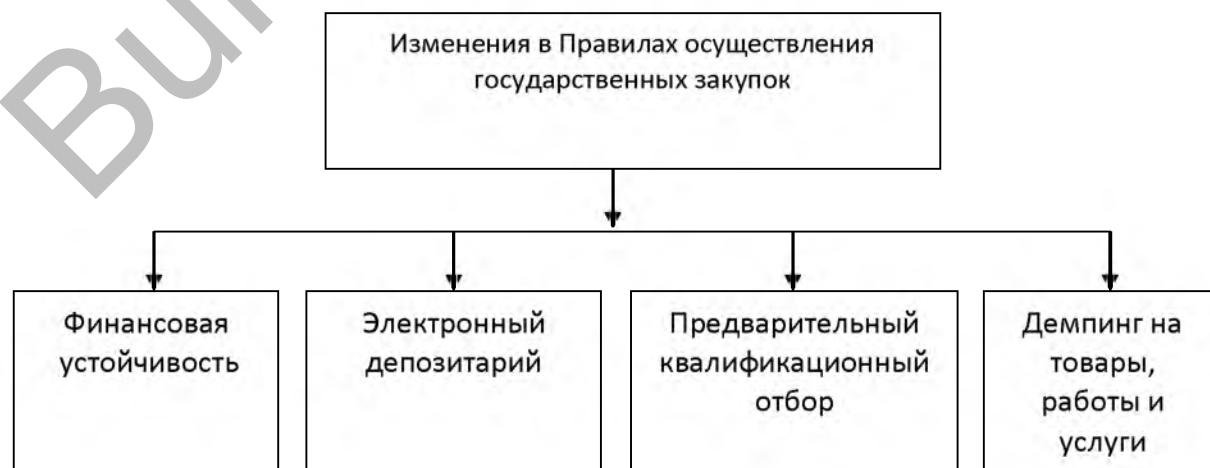

Рисунок 1. Основные изменения Правил